

อิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุญชัยของชาวพุทธล้านนา Influences of Beliefs on Phra That Hariphunchai of Lanna Buddhists

พระครูใบฎีกาณัฐนันท์ ไชยยายอง

Phrakhrubaidika Nattanan Chaiyayong

วัดพระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน

Wat Phra That Hariphunchai, Lamphun Province

Corresponding Author, Email: nattanan.chandasilo@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุญชัยของชาวพุทธล้านนา

จากการศึกษาพบว่า ชาวล้านนามีความเชื่อหลายประเภท เช่น ความเชื่อเรื่องผีสิงเทวดา ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ จนเมื่อได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา จึงมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกรรม เรื่องบุญ-บาป สำหรับความเชื่อเรื่องพระธาตุนั้น เป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาโดยตรง ชาวล้านนาเชื่อว่า พระธาตุเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า พระธาตุหริภุญชัย เป็นพระธาตุสำคัญในล้านนา สร้างก่อนสมัยพระนางจามเทวี เป็นพระธาตุประจำปีเกิดของคนที่เกิดปีระกา (ไก่) ชาวล้านนาได้เคารพนับถือและสักการะพระธาตุหริภุญชัยมาอย่างยาวนาน ทำให้เกิดอิทธิพลต่อสังคมในด้านต่างๆ คือ 1. ด้านวิถีชีวิต 2. ด้านสังคม 3. ด้านประเพณี วัฒนธรรม และ 4. ด้านเศรษฐกิจ

คำสำคัญ : ความเชื่อ, พระธาตุหริภุญชัย, พระพุทธศาสนา

Abstract

This academic article aims to study the influence of beliefs on Phra That Hariphunchai among Lanna Buddhists.

The study found that Lanna people have many types of beliefs, such as beliefs in ghosts, angels, superstitions, and astrology. When they were influenced by Buddhism, they believed in karma, merit and sin. As for the belief in Phra That, it was a belief that was directly influenced by Buddhism. Lanna people

believe that Phra That is a symbol of the Lord Buddha. Phra That Hariphunchai is the most important Phra That in Lanna, built before the reign of Queen Chamadevi. It is the Phra That for people who born in the year of the Rooster. Lanna people have respected and paid homage to Phra That Hariphunchai for a long time, which has influenced society in various aspects: 1. way of life 2. society 3. traditions or culture, and 4. economy.

Keywords: Beliefs, Phra That Hariphunchai, Buddhism

บทนำ

ลำพูนเป็นเมืองต้นแบบแห่งวัฒนธรรม มีพระบรมธาตุหริภุญชัยอันศักดิ์สิทธิ์อายุมากกว่า 1,000 ปี ซึ่งเป็นหนึ่งในแปดจอมเจดีย์แห่งสยามตามทีล้นเกล้ารัชกาลที่ 4 ได้ทรงกำหนดไว้ว่าพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ภายหลังจากที่ครองราชย์แล้ว ต้องเสด็จมากราบนมัสการพระบรมธาตุทั้ง 8 หรือ “จอมเจดีย์แห่งสยาม” เนื่องจากเป็นเจดีย์ที่อยู่เหนือเจดีย์ทั้งปวง จอมเจดีย์ทั้ง 8 แห่งภาคเหนือ ได้แก่ พระบรมธาตุหริภุญชัย ภาคใต้ ได้แก่ พระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ พระธาตุพนม ภาคกลาง ได้แก่ พระปฐมเจดีย์ และอีก 4 องค์ ที่เหลือจะเป็นพระเจดีย์ที่มีความเกี่ยวข้องกับ “ราชธานีโบราณ” อันเป็นต้นกำเนิดราชวงศ์จักรี ได้แก่ ราชธานีศรีอยุธยา กำหนดให้เจดีย์วัดใหญ่ชัยมงคลเป็นจอมเจดีย์ ราชธานีศรีสุโขทัย กำหนดให้พระบรมธาตุวัดช้างล้อม พร้อมด้วยพระศรีรัตนมหาธาตุเชลียงแห่งศรีสัชนาลัยเป็นจอมเจดีย์ และสุดท้ายราชธานีศรีละโว้ กำหนดให้พระเจดีย์รัตนมหาธาตุ เมืองลพบุรีเป็นอีกจอมเจดีย์ (พินิจ หาญพาณิชย์ และคณะ, 2555: 4) พระบรมธาตุหริภุญชัย เป็นพระเจดีย์ที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นส่วนพระอัญจัญเบื้องธารพระโมลี พระอัญจัญเบื้องพระทรวง พระอัญจัญพระองค์ลี และพระธาตุองค์อื่นๆ อีกเต็มบาตรหนึ่งในจอมเจดีย์ 8 แห่งของประเทศไทย ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา ตาจรราชานุภาพทรงจัดไว้ว่าเป็นปูชนียสถานสำคัญที่สุดของไทยในแง่ที่เป็นเจดีย์ที่สร้างก่อนพระเจดีย์องค์อื่นในแคว้นล้านนาไทย (พระศรีธรรมโสภณ, 2550: 11) การไหว้พระธาตุหริภุญชัย เพื่อรับพรให้พระบรมธาตุปกเกล้าเกล้า เป็นปูชนียสถานที่บ่งบอกความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ณ อาณาจักรหริภุญชัย เป็นที่ประดิษฐานพระเกศธาตุบรรจุในโกศทองคำ ทั้งยังเป็นพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ประจำปีเกิดของผู้เกิดปีระกา (ดิเรก ก้อนกลีบและคณะ, ม.ป.ป.: 40) คติการบูชาพระธาตุปีเกิดและตำนานที่เกี่ยวข้องสะท้อนให้เห็นถึงการแผ่ขยายของ ศาสนาพุทธ ในดิน

แดนประเทศไทยมาแต่ครั้งโบราณกาล นอกจากนี้การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ แฝงสัมพันธ์กับการเกิดชุมชนเมืองต่างๆ อันก่อให้เกิดศรัทธาและความเชื่อและวัฒนธรรมร่วมกันของผู้คนที่หลากหลายชาติพันธุ์ โดยมีพระบรมธาตุเจดีย์และสิ่งสำคัญทางพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจ จะเห็นได้ว่าพระเจดีย์ที่บรรจุบรมสารีริกธาตุเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพ สักการบูชาของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป จึงมีอิทธิพลทั้งภายนอกและภายในจิตใจของผู้ศรัทธา ส่งผลต่อวิถีชีวิต สังคม ประเพณีวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ตลอดจนการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน

พระธาตุหริภุญชัยได้รับการนับถือและยกย่องว่าศักดิ์สิทธิ์มาตั้งแต่ยุคแรกเริ่มสมัยหริภุญชัยแล้ว และเห็นได้ชัดเมื่อครั้งที่พญามังรายยึดเมืองหริภุญชัยได้แล้ว แต่พระองค์ไม่ได้ตั้งเมืองที่นี้ เนื่องจากทรงนับถือว่าเป็นเมืองพระธาตุอันศักดิ์สิทธิ์ และเนื่องจากพระธาตุหริภุญชัยได้รับยกย่องให้เป็นศูนย์กลางแห่งความศรัทธาสูงสุดของล้านนาอย่างยาวนาน (สุรชัย จงจิตงาม, 2555: 72) ส่งผลให้เกิดความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อหลากหลายมิติ ทั้งความเชื่อชาวล้านนาที่มีอยู่เดิม วิถีชีวิต สังคม ประเพณีวัฒนธรรม เศรษฐกิจ

เนื้อหา

1. ความเชื่อชาวล้านนา

สังคมล้านนามีสภาพเป็นสังคมที่เคยดำรงอยู่ในจารีตดั้งเดิม อันประกอบไปด้วยอุดมการณ์ และศรัทธาความเชื่อ ซึ่งเป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะบางประการ ในแง่อุดมการณ์และศรัทธาความเชื่อของชาวล้านนา พบว่า มีการผสมผสานความเชื่อทั้งพุทธ พราหมณ์ และผี หรือความเชื่อทางไสยศาสตร์เข้าด้วยกัน ลักษณะเช่นนี้ทำให้ชาวล้านนา โดยเฉพาะในเขตชนบทและกลุ่มชนต่างๆ เชื้อชาติต่างๆ ที่อาศัยในล้านนามีชีวิตผูกพันอยู่กับความเชื่อเรื่องของบุญกรรม และอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งแสดงออกทางประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ ของชาวล้านนา เพื่อเสริมสร้างให้ชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำที่ในการจัดระบบความสัมพันธ์ภายใต้ความเชื่อเหล่านี้ และทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรม ตลอดจนเป็นสื่อกลางที่จะทำให้ชาวบ้านหลุดพ้นจากเคราะห์ภัย และประกอบกิจกรรมที่เป็นบุญเป็นกุศล (โสภา ชานะมูล, 2534: 87) ความเชื่อพื้นฐานของชาวล้านนาจึงปรากฏให้เห็นเด่นชัด ดังที่ วิโรจน์ อินทนนท์ ได้กล่าวถึง พัฒนาการทางความคิดและความเชื่อของชาวล้านนาว่า เนื่องจากคนล้านนาประกอบด้วยกลุ่มคนหลายชาติพันธุ์ จึงมีลักษณะความคิดและความเชื่อที่แตกต่างกัน แต่ถึงอย่างนั้นก็ตาม คนล้านนาก็มีความคิดและความเชื่อที่เป็นลักษณะร่วมกันได้อยู่หลายประการด้วยกัน ดังนี้ (วิโรจน์ อินทนนท์, 2554: 6)

1) ความเชื่อเรื่องผี

คติความเชื่อเรื่องผีของชาวล้านนานั้นเริ่มมีมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ก่อนที่จะมีการเผยแพร่ลัทธิโบราณ เช่น การนับถือฤๅษี ลัทธิพราหมณ์ รวมทั้งก่อนที่ศาสนาพุทธจะเข้ามาในประเทศไทย ความเชื่อดังกล่าวฝังแน่นในโลกทัศน์ วิถีชีวิต และมีผลต่อความเจริญก้าวหน้าของชีวิตของชาวล้านนา (ขวลิต สัยเจริญ, 2542: จ) ชาวล้านนามีความเชื่อเรื่องผีหลายประเภท ผีชั้นต่ำให้แต่โทษ ผีชั้นกลางให้ทั้งคุณและโทษ ผีชั้นสูงให้ความคุ้มครองและให้คุณ และสามารถทำโทษมนุษย์ได้ ส่วนผีชั้นสูงสุดเป็นวิสุทธิเทพที่ให้คุณแต่ประการเดียว ไม่ว่าจะเป็นผีชั้นไหนล้วนมีอิทธิพลต่อโลกทัศน์และพฤติกรรมชาวล้านนาในอดีต และต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน ผีที่ปรากฏในความเชื่อของชาวล้านนา ได้แก่

(1) ผีฟ้า (พญาแถน) ผีฟ้าเทวดา หรือมนุษย์คู่แรกของโลก เรียกว่า “ปู่แถน – ย่าแถน” มีความเชื่อว่าเป็นผีที่รักษา และกำหนดชะตาชีวิตของชาวล้านนาที่เกิดมา จึงมีพิธีกรรม “ส่งแถน” (สงวน โชติสุขรัตน์, 2553: 201)

(2) ผีอารักษ์ ซึ่งในสภาวะปกติถือว่าเป็นผีดี แต่หากมนุษย์ทำ การละเมิดล่วงเกินหรือละเลยไม่ให้ความเคารพบูชา เช่นไหว้ ก็อาจทำร้ายมนุษย์ โดยบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ที่ไม่สงบ ไม่ดีงาม หรือถึงขั้นรุนแรงคือเกิดวิบัติฉิบหายได้ ดังนั้น เมื่อก่อก่อ สถานที่ต่างๆ ก่อก่อ ต้นไม้ แม่น้ำ ลำห้วย ป่าเขา ต้นไม้รวมทั้งมนุษย์ล้วนแต่มีผีคอยดูแลรักษาอยู่ทั้งสิ้น ต่อไปนี้ก็จะยกตัวอย่างผีอารักษ์หรือผีที่คอยปกป้องดูแลสรรพสิ่งต่าง ๆ ตามแนวคิดของไทย โดยจะเรียงลำดับจากสูงหรือจากระดับสังคม ชุมชน ลงไปถึงปัจเจกชน

ผีฟ้า (พญาแถน) ผีฟ้าหรือพญาแถนคือผู้สร้างโลก สร้างจักรวาล สร้างมนุษย์และสรรพสิ่งต่างๆ อย่างไรก็ตามผีฟ้าหรือพญาแถนนี้ก็หาได้ทำหน้าที่สร้างแต่เพียงอย่างเดียวไม่ หากแต่ทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลรักษาด้วย ที่สำคัญที่สุดก็คือนำกำหนดฤดูกาลและลมฟ้าอากาศ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำรงชีวิตของผู้คนที่ต้องอาศัยน้ำฝนในการทำไร่ทำนา หากฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล ผู้คนไม่อาจทำไร่ทำนาได้ ความวิบัติฉิบหายก็ย่อมเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยนัยนี้ผีฟ้าหรือพญาแถน จึงมีสถานภาพเป็นผู้ดูแลรักษามวล มนุษย์ โดยผ่านทาง การควบคุมดินฟ้าอากาศ และหากพิจารณาเฉพาะในกรณีของล้านนา เราจะเห็นได้ว่านอกเหนือจากแถนจะมีอิทธิพลเหนือชีวิตมนุษย์โดยทางอ้อมดังกล่าวแล้ว ปู่แถน-ย่าแถนยังถือว่าเป็นผู้สร้างและผู้กำหนดชะตาชีวิตของคนแต่ละคนด้วย ชีวิตของคนจะสุขทุกข์ จะเจ็บไข้ได้ป่วยหรือถึงตายในช่วงใด ล้วนเกิดแต่การที่แถนเป็นผู้กำหนดไว้ทั้งสิ้น

ผีเมือง ผีเมืองหรืออารักษ์เมือง ซึ่งในล้านนาเรียกว่า อะฮักเมือง บางแห่งเรียกว่าเจนเมือง เจนแปลว่าหลักหรือไม้คร่าว เช่น คร่าวฝาเรียก เจนฝา บางครั้งเรียกเสื้อเมือง บ้าง ผีเสื้อเมืองบ้าง

ผีบรรพบุรุษ หมายถึง วิญญาณของบรรพบุรุษที่ตายละจากโลกนี้ไปแล้ว แต่ยังคงคอยช่วยเหลือดูแลลูกหลาน ชาวล้านนานิยมเรียกว่า “ผีปู่ย่า” หรือผีที่เป็นต้นตระกูลดั้งเดิมว่า “เก้าผี” (เกียรติชาย อักษรดิษฐ์, 2552: 34)

ผีมด – ผีเม็ง เป็นผีบรรพบุรุษอีกประเภทหนึ่งที่ยังคงมีความคิด และความเชื่อธรรมเนียมปฏิบัติตลอดจนพิธีกรรมหลงเหลืออยู่บ้างในล้านนา เชื่อกันว่าแนวความคิด และความเชื่อและพิธีกรรมเรื่องนี้คนล้านนารับมาจากชาวมอญ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาเรื่องผีปู่ย่า ผีมด – ผีเม็ง ในฐานะที่เป็นผีบรรพบุรุษของสายสกุลต่างๆ เราอาจตั้งเป็นสมมติฐานได้ว่า ผีมด – ผีเม็ง เป็นการจัดแบ่งกลุ่มคนออกเป็นสายสกุลใหญ่ๆ 2 สายสกุล แต่เดิมนั้นคนในบางท้องถิ่นบางชุมชนนอกจากจะสังกัดผีปู่ย่าหนึ่งแล้ว ยังอาจต้องสังกัดอยู่ในสายผีมดหรือผีเม็งสายใดสายหนึ่งด้วยก็ได้ หรือไม่ถ้าไม่สังกัดผีมดหรือผีเม็ง ก็อาจสังกัดสายผสมระหว่างผีมดกับผีเม็ง เรียกว่า สายมดชอนเม็ง (ชอน หรือสูน แปลว่า ปนเปกัน)

2. ความเชื่อทางไสยศาสตร์

ไสยศาสตร์ หมายถึง ลัทธิอันเนื่องด้วยเวทมนต์คาถาและวิทยาคม ไสยแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ 1) ไสยขาว หมายถึงวิชาลึกลับที่ใช้เวทมนต์คาถาไปในทางที่ดี เช่น ทำเครื่องรางของ ชลิ่งไว้เพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือปลุกเสกเมตตามหานิยม และอิทธิวิถิ เป็นต้น 2) ไสยดำ หมายถึงวิชาลึกลับที่ใช้เวทมนต์คาถาไปในทางชั่วร้าย เช่น ทำเสน่ห์ยาแฝด ผังรูปฝังรอย ปลอ้ยคุณไสย บังคับวิญญาณ (ของคนที่ตายไปแล้ว) เป็นเครื่องจมนิวธิ เป็นต้น

ไสยศาสตร์ เป็นวิชาที่ว่าด้วยลัทธิเวทมนต์คาถาและวิทยาคม ไสยศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งที่แยกย่อยออกมาจากศาสตร์ 18 ประการของอินเดียโบราณ ไสยศาสตร์แทรกอยู่ในเรื่องเกี่ยวกับ ความเป็นอยู่ของคนไทยนับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงตาย เช่น มีการเสกน้ำมันต์ สะเดาะเคราะห์ เพื่อให้คลอดบุตรง่าย ครั้นคลอดเสร็จแล้วก็มีพิธีฝังรก นำเด็กขึ้นเปล โกงผมไฟ ทำขวัญ และเมื่อเติบโตถึงวัยอันสมควรก็ต้องทำพิธีบวช สร้างบ้านใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ สวดบ้านใหม่วงหรีดบูชา ถึงตอนท้ายก็มีการแต่งศพ ผูกตราสัง ทำโลงศพ เอาศพลงจากเรือน ทำประตูป่า ทำบันไดผี นำศพขึ้นเผา ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนแทรกไว้ด้วยไสยศาสตร์ทั้งนั้น และความเชื่อเช่นนี้ ในปัจจุบันนี้ก็ยังมีอยู่แต่ในบางท้องถิ่นเท่านั้น (สาคร สังขนา, 2556: 48) ความเชื่อในไสยศาสตร์ ไสยศาสตร์เป็นศาสตร์มีมาแต่โบราณเกิดก่อนพุทธศาสนา ครั้นต่อมาไสยศาสตร์ได้ เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาพราหมณ์ และเข้าไปแทรกในพุทธศาสนา นับว่าแพร่หลายมากในประเทศทั้งในอดีตและปัจจุบัน ชาวพุทธส่วนมากแม้จะประกาศว่านับถือพุทธศาสนา แต่ก็ไม่รังเกียจที่จะบูชาพระพิฆเนศ พระพรหม พระนารายณ์ ปู่ตา สำนักคนทรงต่างๆ ไสยศาสตร์ และศาสนาลักษณะที่เหมือนกันอยู่ 2 อย่าง คือ 1) เกี่ยวข้องกับอำนาจหรือสิ่งที่เหนือธรรมชาติ ศาสนาส่วน

ใหญ่ก็เกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติเช่นกัน 2) ไสยศาสตร์และศาสนามีบทบาทที่ประกอบพิธีกรรมแล้วจะทำให้สบายใจขึ้น มีความสุขใจมากขึ้น คลายความกังวลมากขึ้น เมื่อคนเชื่อในไสยศาสตร์ก็จะมักห่างจากพุทธศาสนามากขึ้นทุกที

แนวทางแก้ไขปัญหาคือความเข้าใจผิดนั้นสามารถทำได้ แต่ต้องร่วมมือร่วมใจกัน โดยเริ่มต้นที่พระสงฆ์ก่อน หลายรูปแบบที่จะสอนถูกต้องตามพระธรรมวินัย แต่พวฆาพวพุทธหลงทางไปยังเดรัจฉานวิชา เป็นต้น เป็นเรื่องที่จะต้องแก้ไข มีวิธีดังต่อไปนี้ 1) พระสงฆ์ต้องเผยแผ่คำสอนที่ถูกต้องให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ 2) มีการตรวจสอบสื่อที่พิมพ์แต่ละสำนักว่าถูกต้องหรือไม่ มีใครจะพิมพ์อะไรก็ได้ทำตามใจชอบ 3) ตั้งหน่วยงานฝ่ายประชาสัมพันธ์ขึ้นมาเพื่อแก้ต่างให้กับพุทธศาสนาให้ทันทั่วทั้ง ทันท่วงที 4) ขอความช่วยเหลือด้านงบประมาณจากรัฐบาลเพื่อพัฒนาสื่อวิทยุโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ทางพุทธศาสนาให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์

3. ความเชื่อทางโหราศาสตร์

ราชบัณฑิตยสถาน (2542: 1314) ให้ความหมายของ คำว่าโหราศาสตร์ ไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยการพยากรณ์โดยอาศัยการโคจรของดวงดาวเป็นหลักคน ล้วนมาส่วนมากเชื่อโหราศาสตร์ เชื่อการทำนายทายทักว่าอนาคตของตนจะเป็นอย่างไร และเรียก ผู้ทำนายทายทักว่า โหร หรือ หมอเมื่อ โหราศาสตร์ในล้านนาแยกได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ (มณี พยอมยงค์, 2537: 14)

1) ความเชื่อในเรื่องฤกษ์ยาม เป็นความเชื่อที่มีมาแต่โบราณกาลมาจนกระทั่งทุกวันนี้เป็นความเชื่อที่อาศัยการคำนวณทิศทางของดวงดาวว่าจะมีผลต่อชีวิตของมนุษย์ ในเวลาที่กระทำมงคล หรือจะออกเดินทาง มักนิยมดูฤกษ์ยามเสียก่อน เพื่อความเป็นสิริมงคลและมีโชค ปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง

2) ความเชื่อในเรื่องโชคชะตา เรามักจะเชื่อกันว่า คนจะโชคดีหรือร้าย ขึ้นอยู่กับชีวิตของตน โหร จะเป็นผู้มีบทบาทในการทำนายโชคชะตา สิ่งนี้จึงฝังแน่นอยู่ในใจของคนล้านนาไทยตลอดมา การทำงานทุกอย่างต้องหาฤกษ์ยามและเกี่ยวข้องกับโชคชะตาเสมอ

3) ความเชื่อเรื่องความฝัน ชาวบ้านมีความเชื่อเรื่องความฝันว่าเป็นเครื่องบอกเหตุล่วงหน้า เมื่อจะเกิดเหตุการณ์สำคัญแก่ตน ลักษณะความฝันเกิดขึ้นหลายประการ คือ 1) บุพพนิมิต นิมิตที่เกิดขึ้น ส่อให้เห็นก่อนเป็นลางบอกเหตุ 2) เทพสังหรณ์ เทวดาบอกหรือเทวดา دلใจ 3) จิตอาวรณ์ จิตคำนึงคิดถึงจึงฝัน 4) ธาตุโขภ ธาตุพิการร่างกายไม่ปกติ

4. ความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุญชัยของชาวพุทธล้านนา ด้านวิถีชีวิต

พระธาตุหริภุญชัย เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นผู้ตรัสรู้

ธรรมแล้วนำมาเผยแพร่ประกาศศาสนา พุทธบริษัทจึงให้ความเคารพศรัทธาพระองค์อย่างหาที่สุดมิได้ เมื่อพระองค์ปรินิพพานแล้ว ในระยะแรกได้แบ่งพระบรมสารีริกธาตุออกเป็น 8 ส่วน เพื่อให้แต่ละแคว้นได้นำไปกราบไว้สักการบูชา เพื่อระลึกถึงพระพุทธองค์ อันนำไปสู่การน้อมนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มาปฏิบัติ ไม่ประมาทในชีวิตเห็นภัยในวิภวสงสาร เพื่อจะได้เร่งทำบุญ เจริญจิตภาวนาให้เข้าถึงความวิมุตติมรรค เพื่อจะได้ไม่กลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีก ด้วยความเชื่อและอิทธิพลทางพระพุทธศาสนา ตามตำนานล้านนาก็ได้กล่าวถึงการพบพระธาตุในวัดพระธาตุหริภุญชัย จึงเกิดความเคารพศรัทธามากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นความเชื่อของชาวพุทธล้านนาที่มีอยู่ก่อนหน้านี้อีกแล้ว จึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวล้านนาอย่างยิ่ง เพราะเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวล้านนา พระธาตุหริภุญชัยเป็นพระบรมธาตุประจำปีเกิดปีระกา จึงเป็นจุดมุ่งหมายของผู้ที่มาสักการบูชา เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว สร้างความเจริญรุ่งเรืองแก่อาชีพการงาน ส่งผลให้ชีวิตสงบร่มเย็นเป็นสุข สุขกาย สุขใจ มีชีวิตราบรื่นไม่ติดขัด

วิถีชีวิตของชาวล้านนามีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย อยู่ง่าย กินง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จิตใจอ่อนโยน อ่อนน้อมถ่อมตน เป็นมิตรกับคนส่วนใหญ่ ไม่เบียดเบียนกัน ความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่ปรากฏสะท้อนผ่านการทำบุญด้วยการมีพระธาตุหริภุญชัยเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาในล้านนา เพื่อทำบุญให้ได้เกิดทันในยุคของพระศรีอริยเมตไตรย ชาวพุทธล้านนาโดยทั่วไปมีความเชื่อว่า เมื่อสิ้นสุดยุคพระพุทธโคดมแล้วก็จะเป็ในยุคของพระศรีอริยเมตไตรย นอกจากนี้ชาวพุทธล้านนามีความเชื่อว่า ถ้าผู้ใดมีความประสงค์อยากจะได้เกิดในยุคพระศรีอริยเมตไตรย แล้ว ก็จะต้องหมั่นทำบุญ สั่งสมบุญ หมั่นทำความดี รักษาศีล เจริญจิตเมตตาภาวนา เพื่อให้บุญได้หนุนนำให้ไปเกิดในยุคพระศรีอริยเมตไตรย เนื่องจากมีความเชื่อว่า ผู้ที่เกิดในยุคนี้จะมีของทิพย์ มีอายุยืน มากกว่าสมัยพระพุทธเจ้าพระนามว่าพุทธโคดม ความเชื่อเช่นนี้จึงมีอิทธิพลต่อชาวพุทธล้านนา เกิดการสั่งสมบุญทำบุญกันอยู่เนืองๆ ดังจะปรากฏให้เห็นตามประเพณี 12 เดือนของชาวล้านนา นอกจากนี้แล้วยังมีการทำบุญในเทศกาลต่างๆ เช่น การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ การทำบุญวันเกิด ทำบุญสะเดาะเคราะห์ ความเชื่อเรื่องตนบุญในทางล้านนา อาทิ ครูบาศรีวิชัย เป็นพระภิกษุ ผู้มีเมตตาบารมี ชอบทำบุญ ทำทาน บูรณะซ่อมแซมศาสนสถาน บำเพ็ญตนเพื่อไปเป็นพระพุทธเจ้า ชาวพุทธล้านนาที่ศรัทธาเลื่อมใสในตัวท่านเมื่อทราบข่าว มีการบอกบุญจากพระสงฆ์หรือประชาชนทั่วไป ประชาชนก็จะมาร่วมกันทำบุญร่วมกันกับท่าน เป็นการสั่งสมบุญเพื่อปรารถนาให้ได้เกิดในยุคพระศรีอริยเมตไตรย ดังจะเห็นได้จากครูบาศรีวิชัยได้มาบูรณะซ่อมแซมวิหารหลวงในวัดพระธาตุหริภุญชัย ตลอดจนการบูรณะซ่อมแซมศาสนสถานในล้านนา ความเชื่อและอิทธิพลในการทำบุญเหล่านี้จึงมีอยู่จนถึงยุคปัจจุบัน เช่น พระสงฆ์รูปใดที่บูรณะซ่อมแซมวัด ชาวพุทธล้านนาก็จะร่วมทำบุญเพื่อสร้างสะพานบุญไปยัง

ชาติหน้า นอกจากนี้การเข้าญาณสมบัติของพระสงฆ์ในทางล้านนา เมื่อท่านออกจากญาณแล้วชาวล้านนาก็จะไปร่วมทำบุญกับพระสงฆ์เหล่านั้น ดังจะเห็นได้ตามที่ปรากฏในทางสังคมล้านนา นอกจากนี้การทำบุญของชาวล้านนาจึงปรากฏให้เห็นอยู่เนื่องๆ โดยเฉพาะการทำบุญปอย จะปรากฏให้เห็นเป็นระยะ เนื่องจากความเชื่ออิทธิพลในการทำบุญส่งผลให้ชาวพุทธล้านนาได้รับการซึมซับ และถ่ายทอดเป็นประเพณีวัฒนธรรมสืบต่อกันมา ความเกี่ยวข้องกับความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา ด้วยแรงศรัทธาในศาสนาพุทธของชาวล้านนาทำให้ประชาชนมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับการทำบุญทำกุศล การทำความดีเพื่อจะได้พบแต่สิ่งที่ดีในปัจจุบันและอนาคต รวมไปถึงการได้พบกับพระศรีอริยเมตไตรย อันจะมาในภายหน้าเมื่อยุคของพระสมณโคดมสิ้นสุดลง (ธนพร แต่งขาว, 2548: 176)

ความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุชชัยของชาวพุทธล้านนา ที่แพร่กระจายวิถีชีวิต คนโบราณล้านนายังสร้างค่านิยมให้บังเกิดขึ้นกับประชาชนด้วยการให้ประชาชน “บูชาธาตุ” คือถือเอาพระธาตุเจดีย์นั้นเป็นที่พึ่งของตน ทุกวันคืนเวลาไหว้พระแล้วจะต้องไหว้พระธาตุ ซึ่งเป็นที่พึ่งของตน เพื่อแสดงความเคารพศรัทธาอันน้อมที่มีต่อพระธาตุหริภุชชัย ดังคำไหว้บูชาพระธาตุที่ประชาชนปฏิบัติด้วยการ ตั้งนะโมสามจบ นะโม ตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทฺธัสสะและกล่าวคำว่า “สุวรรณเจดีย์ หริภุชชัยภูมิจั วรโมลีชาริ อรุณฐิสถุญฺญ สหองคฺลิสถุญฺญ กจายเนนानิต ปตตปุริ สีเสน มยฺหิ ปณฺนามิ ธาตุ อหํ วนฺทามิ สพพทาฯ แปลว่า ข้าพเจ้า ขอเอาเศียรเกล้าของข้าพเจ้า นอบน้อมพระธาตุอันเป็นพระเจดีย์ทองซึ่งตั้งอยู่ในเมืองหริภุชชัย คือพระอัฐิเบื้องพระธารพระโมลีอันประเสริฐ พระอัฐิเบื้องพระทรงอันประเสริฐสุด กับทั้งพระอัฐิพระองค์ลี และพระธาตุย่อยเต็มบาตรหนึ่ง อันพระกัจจายนะนำมาข้าพเจ้าขอวันทาในกาลทุกเมื่อแล”

ความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุชชัยของชาวพุทธล้านนา ด้านวิถีชีวิต ชาวพุทธล้านนาได้รับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาในสมัยอาณาจักรหริภุชชัย พระพุทธศาสนาแบบมหายานได้เข้ามาในดินแดนล้านนา ซึ่งก่อนหน้านั้นมีพุทธศาสนาแบบพื้นเมือง (ผี) พราหมณ์ก่อนแล้ว ความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อในพระพุทธศาสนา ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวพุทธล้านนา ซึ่งได้รับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งช่วยเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ดังปรากฏให้เห็นตามแบบวิถี อันเป็นอัตลักษณ์เด่นของชาวล้านนาเป็นแบบเรียบง่าย อยู่ง่าย กินง่าย มีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จิตใจอ่อนโยน เป็นมิตรกับคนส่วนใหญ่ ความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุชชัยของชาวพุทธล้านนากระจายไปทั่วล้านนา แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาได้ตั้งมั่นอยู่ในล้านนาอย่างแท้จริง ซึ่งแสดงออกผ่านพระธาตุองค์จริงและพระธาตุจำลองที่มีอยู่ทั่วล้านนา

5. ความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุญชัยของชาวพุทธล้านนา ด้านสังคม

อริสโตเติล กล่าวว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม” การที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมเพราะมนุษย์ไม่อาจอยู่ตามลำพังได้ จำเป็นต้องอยู่รวมกันเพื่อพึ่งพาอาศัยกันและกัน เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย ความปลอดภัย (พระครูจิระธรรมธัช, 2557: 1) การที่มนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคมต้องมีการจัดระบบทางสังคมเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข รู้บทบาทหน้าที่ของตน เพื่อให้เกิดกลไก และการขับเคลื่อนทางสังคมไปพร้อมๆ กัน อย่างเป็นระบบและมีความสุข การจัดระเบียบทางสังคมจึงมีอิทธิพลต่อความเชื่อ และบรรทัดฐานทางสังคม ความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาจึงมีบทบาทและอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม และพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม (นงเยาว์ ชาญณรงค์, 2536: 7)

การบูชาพระธาตุหริภุญชัยที่จังหวัดลำพูนก็เช่นเดียวกัน ก้นการบูชาพระธาตุหริภุญชัยจึงมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นระยะเป็นเวลายาวนาน ในพระพุทธศาสนามี 2 แบบ ได้แก่ 1) อามิสบูชา หมายถึง การแสดงความเคารพบูชาด้วยวัตถุสิ่งของต่างๆ มีการบูชาด้วยปัจจัย 4 และการบูชาเครื่องสักการะ ได้แก่ ดอกไม้ ธูป เทียน เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากทุกวันจะมีประชาชนที่มากกราบไหว้สักการะ บูชา พระธาตุหริภุญชัยทุกวันอย่างไม่ขาดสาย ทั้งในวันปกติ วันหยุดราชการ วันสำคัญ หรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็เห็นพุทธศาสนิกชนเข้ามากราบไหว้ สักการบูชาอยู่เนืองนิตย์ การกราบไหว้ สักการะ บูชา ส่งผลให้ผู้นั้นมีจิตใจที่สงบขึ้น ได้หยุดคิดระลึกถึงการทำความดีที่ผ่านมาตลอดจนการทำบุญในปัจจุบันขณะที่อยู่ในระหว่างการกราบไหว้สักการะบูชาในขณะนั้นส่งผลให้ผู้นั้นได้รับอานิสงส์แห่งบุญด้วยการถวายดอกไม้ ธูป เทียน และ 2) ปฏิบัติบูชา หมายถึง การแสดงความเคารพบูชาด้วยการปฏิบัติสิ่งที่เป็นธรรม เช่น การไหว้ กราบ การแสดงความนับถือ นอบน้อมและการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เป็นที่เคารพบูชา เพื่อจะได้เป็นเครื่องสติเตือนใจในการระลึกถึงพระพุทธเจ้า และทำความดีต่อไป

6. ความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุญชัยของชาวพุทธล้านนา ด้านประเพณี วัฒนธรรม

วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละกลุ่ม หรือสังคม เมื่อมนุษย์เกิดขึ้นในสังคมใด มนุษย์ก็จะต้องอยู่ใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมในสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนจึงต้องมีวัฒนธรรม เพราะทุกคนต้องเป็นสมาชิกของสังคม (เพิ่มศักดิ์ วรलयงกูร, 2546: 5) สำหรับประเพณี หมายถึง การปฏิบัติปฏิบัติที่ติดต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของคนส่วนรวม เช่น การปฏิบัติปฏิบัติในเรื่องอันว่าด้วยการเกิด การตาย การแต่งงาน การรีนึ่ง การทำบุญ เป็นต้น จึงเห็นได้ว่า ประเพณีต่างๆ ที่ดำรงอยู่ได้กับชาวพุทธนั้นเป็นเพราะชาวพุทธมีความเลื่อมใสเห็นดีเห็นชอบกับประเพณี

นั้นๆ หากความเห็นดีเห็นชอบนั้นคือปรมาตมธรรมนั่นเอง ตัวอย่างเช่น ชาวพุทธมีความต้องการที่จะให้บุตรธิดาหรือลูกหลานของตนเอง มีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่วัยแรก เกิดจนถึงวัยเด็ก ให้สมกับคำว่าเป็นอุบาสก หรืออุบาสิกา อุบาสกนั้นเป็นคำนำหน้าชื่อของผู้ชาย อุบาสิกาเป็นคำนำหน้าชื่อของผู้หญิง เช่น อุบาสกแก้ว อุบาสิกาแก้ว ซึ่งแปลความเหมือนกันว่า ผู้เข้าไปใกล้พระรัตนตรัย ด้วยเหตุนี้จึงได้มีประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (วิโรจน์ อินทนนท์, 2549: 196)

ศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ในบางกลุ่มวัฒนธรรมศาสนาเป็นสิ่งที่สิ่งอื่นๆ ของชีวิตต้องเกี่ยวข้องด้วยศาสนาเป็นความเชื่อและการปฏิบัติที่กำหนดขึ้นเพื่อให้มนุษย์อยู่อย่างสันติทางจิตใจ กับอำนาจต่างๆ ในจักรวาล ศาสนาเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาวัฒนธรรม (บงกชรัตน์ เตชะไตรศักดิ์, 2541: 109) แคว้นล้านนาได้สืบทอดทางวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา นิกายหินยานมาจากทริภุชชัย ต่อมาพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองอย่างมากอีกครั้งในสมัยพระเจ้ากือนา โดยพระองค์ทรงส่งราชทูตขอพระสงฆ์จากแคว้นสุโขทัยในสมัยพระเจ้าลิไท เพื่อขึ้นไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา นิกายหินยานยังแคว้นล้านนา และในสมัยนั้นพระองค์ยังทรงโปรดให้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้น

ชาวล้านนาส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ความเชื่อที่แทรกเข้ามาของเจดีย์ในด้านประเพณีวัฒนธรรม มีความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมว่า ทำดีต้องได้ดี ตลอดจนนิยมการทำบุญเพื่อหวังผลบุญ ประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนาจึงเกิดขึ้น เช่น การถวายโคม การทำบุญปอยหลวง สลากย้อม การทอดกฐิน การฟังเทศน์มหาชาติ การเข้าพระพรรษา (ขนิษฐา จิตชำนาญกุล, 2545: 175) ตลอดจนประเพณีสำคัญของทางภาคเหนือ 12 เดือน ประเพณีทั้ง 12 เดือน ส่วนเกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น สิ่งที่ปรากฏเด่นชัดอันเป็นประเพณี วัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ที่มีต่อความเชื่อต่อพระธาตุทริภุชชัย คือ การมีประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุ ซึ่งเป็นการแสดงออกคือความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีมายาวนาน เป็นประเพณีที่ทำในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 เหนือ หรือวันแปดเป็ง ได้จัดให้มีงานประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุทริภุชชัยขึ้นทุกปี มีศรัทธาประชาชนจากทุกสารทิศเดินทางนำดอกไม้ ธูป เทียน น้ำมันส้มป่อยมาสรององค์พระธาตุทริภุชชัย และกราบสักการะ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต การงาน และครอบครัว โดยผู้ที่มาสรองน้ำพระธาตุทริภุชชัยมีความเชื่อว่าจะเหมือนการได้สรองน้ำพระพุทธเจ้าหรือพระอรหันต์ทั้งหลาย ประชาชนบางส่วนที่มากราบไหว้ สักการบูชา หรือสรองน้ำพระธาตุส่วนหนึ่งมาเพื่อทำบุญและบนบานอธิษฐานให้ได้ประสบความสำเร็จในชีวิต หน้าที่การงาน สุขภาพร่างกายแข็งแรง ปราศจากศัตรู เมื่อการอธิษฐานสมดังปรารถนาก็จะมาพากันมาแก้บน ทำให้ประชาชนมีจิตเลื่อมใสศรัทธามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะพระธาตุทริภุชชัย เป็นพระธาตุประจำปีเกิดปีระกา

ผู้ที่เกิดในประภาหรือปีไถ่นี่ ก็จะพากันมาทำบุญ แต่ถึงมิได้เกิดในประภา ประชาชนส่วนใหญ่ก็มากกราบไหว้สักการบูชาเช่นเดียวกัน

การทำบุญदानกัวยสลาก ฯลฯ งานทานสลากภัตที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในล้านนา โดยชาวบ้านจะนำสิ่งของที่จะทำบุญถวายพระธาตุมาประดับรวมกันเป็นรูปต้นไม้สูงใหญ่เรียกว่า “ต้นสลากย่อม” เมื่อเสร็จพิธีพระสงฆ์จะจับสลากเพื่อรับเครื่องไทยทานเหล่านั้น ในทางพระพุทธศาสนาการถวายทานแบบสลากภัตถือว่ามีอันสงฆ์อันยิ่งใหญ่

พระธาตุหริภุญชัย มีความสำคัญในฐานะศูนย์กลางความศรัทธาของคนล้านนา จากความสำคัญดังกล่าวชาวลำพูนเชื่อว่าองค์พระธาตุหริภุญชัยมีความศักดิ์สิทธิ์เป็นสิ่งสักการะคู่บ้านคู่เมืองลำพูน ดังนั้นในอดีตที่ผ่านมาจึงมีการประกอบพิธีสำคัญๆ ทางศาสนามากมาย ประกอบวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วัดพระธาตุหริภุญชัยยังถูกใช้เป็นสถานที่ทำพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาของเจ้าหลวงลำพูน นอกจากนี้พระมหากษัตริย์ไทยและเชื้อพระวงศ์เมื่อเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพสกนิกรชาวลำพูน ก็จะต้องเสด็จมานมัสการกราบไหว้องค์พระธาตุหริภุญชัยทุกครั้ง

7. ความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุญชัยของชาวพุทธล้านนา ด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ หมายถึง งานเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายแจกจ่าย และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่างๆ ของชุมชน จากนิยามความหมายนี้ แสดงให้เห็นว่า เศรษฐกิจเป็นสิ่งที่สร้างมูลค่าให้กับชุมชน อาจสร้างสินค้าที่เกิดจากชุมชนเอง แล้วกระจายจำหน่ายแก่ผู้มีความต้องการอุปโภคใช้สอยในสินค้าเหล่านั้น อิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุญชัยของชาวพุทธล้านนา ได้ส่งผลด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

(1) ด้านการผลิต สินค้าที่มีความสำคัญของชาวล้านนา เมื่อจำแนกออกเป็นประเภทสามารถแบ่งได้ดังนี้ 1) ประเภทนุ่งห่ม ได้แก่ เสื้อผ้าพื้นเมืองสำเร็จรูปที่ได้จากผ้าไหม ผ้าฝ้าย 2) ประเภทเครื่องประดับ ได้แก่ ไม้แกะสลัก โคม 3) สิ่งของเครื่องใช้ เครื่องจักสาน ประเภทไม้ ไม้ไผ่ 4) ผลผลิตทางการเกษตร ลำไย หอม กระเทียม 5) อาหาร ใส่อั่ว แคบหมู น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อน ความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุญชัยของชาวพุทธล้านนา ได้เข้ามามีอิทธิพลด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษาพบว่า คนส่วนใหญ่ในล้านนาเป็นผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาได้เข้าไปมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจในด้านการผลิตสินค้านี้ ความเป็นจริงแล้วพระพุทธศาสนาอาจไม่ได้เป็นผู้ผลิตโดยตรง แต่เป็นส่วนหนึ่งในปัจจัยของการผลิตสินค้านั้น เช่น หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาสอนให้คน มีความขยัน มีวินัย เสียสละรับผิดชอบต่อหน้าที่ เมื่อหลักธรรมเหล่านี้มีอยู่ในตัวคนที่เป็นปัจจัยการผลิตก็จะช่วยให้การผลิต

มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลในทางที่ดีต่อเศรษฐกิจของชาติโดยรวม

สำหรับจังหวัดลำพูนซึ่งภายหลังที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว การไหว้พระธาตุประจำปีเกิด ส่งผลให้ประชาชนที่เกิดปีระกามาไหว้พระธาตุหรือบุญซัยเป็นจำนวนมากขึ้นทุกปี ส่งผลได้จาก ทางวัดมีการสั่งทางชุมชนให้ทำกรวยดอกไม้สำเร็จเพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับศรัทธาประชาชนที่มากกราบไหว้พระธาตุหรือบุญซัย เกิดการผลิต การจ้างแรงงานในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ประชาชนก็มีรายได้ที่เกิดจากปัจจัยการผลิตเหล่านี้ ชุมชนรอบนอกวัดส่งผลให้เกิดสภาพเศรษฐกิจที่ขยายตัว เกิดร้านขายของขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อให้บริการแก่พุทธศาสนิกชนที่มากราบไหว้บูชา อีกทั้งมีสินค้าพื้นเมือง อาทิเช่น ผ้าไหม ชุดพื้นเมือง อาหารพื้นเมือง เกิดการแปรรูปสินค้า และผลิตภัณฑ์ของฝากประจำจังหวัด เช่น การนำลำไยมาแปรรูปเป็นสินค้า ข้าวซอยลำไย ก๋วยเตี๋ยวลำไย ขนมลำไย เค้กลำไย คุกกี้ลำไย ใส่อั่ว แคบหมู เป็นของฝากแก่ผู้มากราบไหว้พระธาตุหรือบุญซัย

ผลิตภัณฑ์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิเช่น โคมไฟ ไม้ไฟที่ใช้ในการทำโคมไฟ เพื่อนำมาบูชาพระบรมธาตุหรือบุญซัย ประชาชนที่ปลูกไม้ไฟ ชุมชนที่ทำโคมไฟก็มีงานทำ ผู้สูงอายุมีงานทำ เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน ความสามัคคีเกิดขึ้นในชุมชน จังหวัดลำพูนตั้งเป้าไว้จะแขวนโคมลอยหนึ่งแสนดวงเพื่อแขวนบูชาองค์พระธาตุหรือบุญซัย ส่งผลให้เกิดการผลิตโคมลอยแต่ละชุมชน ชุมชนเกิดรายได้ มีอาชีพเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นสัมมาชีพถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา และเกิดการจ้างแรงงานในเขตรอบเมืองซึ่งเป็นผลจากความเชื่อและความศรัทธาในองค์พระธาตุหรือบุญซัยด้วย

แหล่งท่องเที่ยวที่แสดงให้เห็นถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลจากองค์พระบรมธาตุคือ ถนนคนเดินหน้าวัดพระธาตุหรือบุญซัย เป็นการริเริ่มถนนเส้นทางวัฒนธรรมของจังหวัดลำพูน เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนภายในจังหวัด มีการนำสินค้าพื้นเมืองที่หลากหลาย ทั้งอาหาร สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นวางแผงตามถนนหน้าพระธาตุหรือบุญซัยทุกวันศุกร์ ส่งผลให้ผู้ที่มาไหว้พระธาตุหรือบุญซัยได้มีโอกาสเที่ยวและถือโอกาสจับจ่ายใช้สอยสินค้าเดินเล่นผ่อนคลายได้ด้วย ผังตรงข้ามกับวัดพระธาตุหรือบุญซัยมีสะพานข้ามมุ้ง ซึ่งเป็นศูนย์รวมของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นภายในลำพูน ทั้งเสื้อผ้า ของฝาก สิ่งของเครื่องใช้ เครื่องแกะสลัก ผู้ที่มากราบไหว้พระธาตุสามารถแวะเที่ยวชมและซื้อเป็นของฝากซึ่งเป็นผลผลิตมาจากจังหวัดลำพูนได้ ร้านอาหาร ร้านค้า บริเวณรอบวัดพระธาตุหรือบุญซัย เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ วัดอุทิศในการทำอาหาร การเกษตร จักสาน ทำให้ประชาชนในบริเวณรอบวัดได้มีอาชีพ เกิดรายได้หมุนเวียนในครัวเรือน ประชาชนบางส่วนสามารถประกอบธุรกิจขนาดเล็ก ขายอาหารตามสั่ง ขายน้ำ ขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งประชาชนที่มากกราบไหว้จะถือโอกาสบริการร้านค้าเหล่านี้

(2) ด้านการจำหน่าย เศรษฐกิจของชาวล้านนาส่วนใหญ่เป็นสินค้าพื้นเมือง ผลิตเอง ใช้เองในชุมชนหรือจังหวัด จึงเป็นเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนภายในชุมชน หรือจังหวัด ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลมีอิทธิพลจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับ การจำหน่ายให้ธุรกิจประสบความสำเร็จได้ด้วย

(3) การบริโภคใช้สอย ชาวล้านนาเป็นผู้มีอุปนิสัยเรียบง่าย การใช้สอยจึงเป็นไปตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก หลักธรรมที่ปรากฏชัดเช่นในการใช้สอยอย่างมีคุณค่า พระธรรมปิฎกกล่าวไว้ว่า “พุทธไม่เน้นผลิตมากกระตุ้นการบริโภคให้มาก เพราะนั่นจะเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติมาก หากแต่เน้นการผลิตน้อยบริโภคน้อย เป็นการรักษาดุลยภาพธรรมชาติ” ดังนั้น หลักการบริโภคแนวพุทธจึงอยู่บนพื้นฐานของอารักขสัมปทา คือประหยัดอดออม ไม่สุรุ่ยสุร่าย ใช้ระบบบุญนิยมให้ทานแทนทุนนิยม ที่มีลักษณะกระตุ้นการบริโภค เสพเสวยอย่างไรชอบเขตจำกัด ด้านบริการ จำหน่ายจ่ายแจก ไม่เอาर्डเอาเปรียบ ไม่มุ่งหวังกำไร เน้นมิตรภาพตามหลักกัลยาณมิตร และความพอดี พระพุทธศาสนามีเป้าหมายสูงสุดในชีวิตที่มีใช้ ความมั่งคั่งพร้อมทางด้านวัตถุเท่านั้น หากแต่เป็นความสูงส่งด้านจิตปัญญา ความอิสระหลุดพ้น

ความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุชชัยของชาวล้านนา ด้านเศรษฐกิจ ชาวล้านนาจะนำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ เริ่มตั้งแต่การผลิตมีความเอาใจใส่ การจำหน่าย ที่มีความยุติธรรม การบริโภคใช้สอยในสิ่งที่มีประโยชน์เพื่อความพอเหมาะพอสม พอดีกับการใช้สอย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาที่เข้ามามีส่วนช่วยกล่อมเกลาล้านนาให้ดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบล้านนา

บทสรุป

อิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหริภุชชัยของชาวล้านนาส่งผลให้มีวิถีชีวิตสงบเรียบง่าย มีประเพณีการบูชาพระธาตุ การสร้างน้ำพระธาตุ การถวายสลาก การถวายโคม ที่สะท้อนผ่านความเชื่อและความศรัทธาในพระธาตุหริภุชชัย ทำให้ชาวล้านนา รู้จักพึ่งพาตนเอง ให้ดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบล้านนา ความเชื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการทำมาค้าดี สำหรับการดำเนินไปสู่เป้าหมายสูงสุดของชีวิตนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อที่มีต่อพระธาตุหรือภูเขาศักดิ์สิทธิ์ของชาวพุทธล้านนา เป็นความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอินเดีย และศรีลังกา หลังจากที่พระพุทธเจ้าได้ทรงปรินิพพาน เพื่อเป็นการระลึกถึงพระพุทธองค์ส่งผลให้เกิดการเคารพนับถืออย่างแพร่หลายในหมู่ชาวพุทธ ในระยะแรกชาวพุทธล้านนานับถือพุทธศาสนาแบบมหายาน ตลอดจนพราหมณ์ และผี หน่วยงานภาครัฐ องค์กรทางศาสนาควรถูกกำหนดเป็นนโยบายและส่งเสริมให้เกิดความรู้ความศรัทธาในระดับต้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดปัญญาในระดับสูง เพื่อให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้า แล้วน้อมนำหลักธรรมคำสอนของพระองค์มาปฏิบัติให้บรรลุมรรคผล นิพพาน โดยไม่ประมาทในการทำความดี ผลจากการปฏิบัติประโยชน์ในระดับต้น ส่งผลให้ประชาชนทำความดี มีความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ส่วนผู้ที่มุ่งประโยชน์ในระดับสูงก็นำตนไปสู่ความหลุดพ้นคือพระนิพพาน เป็นการระลึกถึงพระองค์ และพระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์แล้วน้อมนำไปปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

ควรศึกษาแนวความคิดการบูรณซ่อมแซมพระธาตุเจดีย์ของพระอริยสงฆ์ล้านนา หรือศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและอิทธิพลของความเชื่อของพระธาตุเจดีย์ในประเทศไทย เป็นต้น

บรรณานุกรม

- ชนิษฐา จิตชินะกุล. (2545). **คติชนวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2558). **ประวัติพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). **พระพุทธศาสนาเถรวาท**. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชวลิต สัยเจริญ. (2542). “อิทธิพลด้านคติความเชื่อเรื่องผีที่มีผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมล้านนาในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่”. **รายงานวิจัย**. เชียงใหม่: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดิเรก ก้อนกลีบ และคณะ. (ม.ป.ป.). **ลำพูนสู่มรดกโลก**. เชียงใหม่: ดารารัตน์การพิมพ์, ม.ป.ป.
- ธนพร แต่งขาว. (2548). “การศึกษาวิถีชีวิตและความเชื่อของชาวล้านนาจากจารึกล้านนา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย**. บัณฑิตวิทยาลัย:

มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เจียรชาย อักษรดิษฐ์. (2552). **พิธีกรรมพ่อนผี**. เชียงใหม่: ธารปัญญา.

นงเยาว์ ชาญณรงค์. (2536). **ศาสนากับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บงกชรัตน์ เตชะไตรศักดิ์. (2541). **ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม**. ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พระครูจิตรธรรมธัช. (2557). **พุทธศิลป์ไทย**. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

พระศรีธรรมโสภณ (บรรณธิการ). (2550). **สมุดภาพโบราณ วัดพระธาตุหริภุญชัย**. เชียงใหม่: บันติภาพแพ็คพริ้นท์.

พินิจ หาญพาณิชย์ และคณะ. (2555). **ตามรอยเสด็จฯ จังหวัดลำพูน**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ..

เพิ่มศักดิ์ วรรณถาวร. (2546). **ชีวิตและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: วังอักษร.

มณี พะยอมยงค์. (2537). **ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย**. เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การพิมพ์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

วิโรจน์ อินทนนท์. (2554). **ความคิดล้านนา**. ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิโรจน์ อินทนนท์. (2549). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในประเทศไทย**. ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สงวน โชติสุขรัตน์. (2553). **ประเพณีไทยภาคเหนือ**. นนทบุรี: ศรีปัญญา.

สาคร สังขนา. (2556). “ศึกษาวิเคราะห์พุทธพยางกรณ์กับความเชื่อของสังคมไทย”. **สารนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุรัชย์ จงจิตงาม. (2555). **ล้านนา อาร์ตแอนด์คัลเจอร์**. กรุงเทพมหานคร: มิวเซียมเพลส.

โสภากา ชานะมูล. (2534). “ครูบาตรีวิชัย “ตนบุญ” แห่งล้านนา (พ.ศ.2421 – 2481)”.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรัชย์ จงจิตงาม. (2555). **ล้านนา อาร์ตแอนด์คัลเจอร์**. กรุงเทพมหานคร: มิวเซียมเพลส.